

Nr 111.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresbidrag och provisorisk avlöningsförstärkning under budgetåret 1939/40 till flaggkorpraler i flottans reserv vid militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 140 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen medgiva, dels att hyresbidrag jämte, i förekommande fall, tillfällig förstärkning därå samt provisorisk avlöningsförstärkning må under de förutsättningar och enligt de beräkningsgrunder som gälla för flaggkorpraler på aktiv stat utgå under budgetåret 1939/40 till sådan flaggkorpral i reserven, som fullgör honom åliggande militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, ävensom, med tillämpning från och med den 1 oktober 1938, till flaggkorpral, som från s. k. överstatsanställning övergått i reserven och i omedelbar följd därmed fullgör första flaggkorpraltjänstgöring, dels ock att i fråga om flaggkorpral, som från överstatsanställning övergår i reserven, uppkommande kostnader må bestridas, vad angår hyresbidrag jämte tillfällig förstärkning därå, från det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till marinen reservpersonal samt, vad angår provisorisk avlöningsförstärkning, från det under samma huvudtitel uppförda förslagsanslaget till provisorisk avlöningsförstärkning.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. Holmström* (nr 180) och den andra inom andra kammaren av herr *T. G. von Seth* (nr 234), vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att hyresbidrag må, under de förutsättningar och enligt de beräkningsgrunder som gälla för motsvarande beställningshavare på aktiv stat, utgå till gift underbefäl i reserven, som fullgör eller fullgjort tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering ävensom enligt gällande fredsbestämmelser.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionen I: 180.

Av propositionen inhämtas i huvudsak följande:

Avlöningsförmånerna för flaggkorpraler i flottans reserv under militär tjänstgöring äro för normala fredsförhållanden reglerade genom bestämmelser i förordningen den 23 september 1927 (nr 365) angående befäl i flottans reserv. Enligt 16 § i förordningen är flaggkorpral berättigad uppbära lön, förtidsavgången flaggkorpral med samma belopp som begynnelselönen för flaggkorpral på aktiv stat och i reserven utnämnd flaggkorpral med samma belopp, som den flaggkorpral på aktiv stat efter åttiofyra månaders tjänstetid tillkommande lön, dock äger beställningshavaren rätt att komma i åtnjutande av löneförhöjning i den mån han i reserven eller, före inträdet i reserven, i beställning på aktiv stat fullgjort tjänstgöring, som med tillämpning av de för motsvarande personal på aktiv stat gällande bestämmelser berättigar därtill. I övrigt åtnjuter här ifrågavarande personal under freds-tjänstgöring, om ock med vissa inskränkningar, enahanda förmåner, som tillkomma motsvarande beställningshavare på aktiv stat.

Bestämmelserna i reservbefälsförordningen hava emellertid ansetts icke lämna medgivande för flaggkorpral att uppbära det hyresbidrag, som jämlikt 11 § avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet under vissa förutsättningar tillkommer, bland andra, flaggkorpraler på aktiv stat. Såsom följd härav har flaggkorpral i reserven ej heller kommit i åtnjutande av genom riksdagens särskilda beslut medgiven tillfällig förstärkning av hyresbidraget vid förläggning i Stockholm. Ej heller har flaggkorpral i reserven generellt berättigats åtnjuta förmånen av provisorisk avlöningsförstärkning.

Genom beslut vid 1939 års riksdag hava dock de i flottans reserv utnämnda flaggkorpraler, vilka under tiden efter ingången av oktober månad 1938 inträtt i reserven, medgivits rätt att under första flaggkorpralstjänstgöring, som infaller i omedelbar följd med korpralsanställning på aktiv stat, uppbära provisorisk avlöningsförstärkning samt hyresbidrag jämte, i förekommande fall, tillfällig förstärkning av hyresbidraget, allt enligt grunder som gälla för motsvarande beställningshavare på aktiv stat.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 oktober 1939 har *försvarsväsendets underbefälsförbund* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att samtliga flaggkorpraler i reserven, vilka äro inkallade till tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap, må komma i åtnjutande av provisorisk avlöningsförstärkning och hyresbidrag enligt de grunder, som gälla för motsvarande beställningshavare på aktiv stat.

Häröver hava utlåtanden avgivits den 28 november 1939 av *marinförvaltningen* samt den 5 januari 1940 av *försvarsväsendets lönenämnd*. Nämnda myndigheter hava tillstyrkt bifall till framställningen. Lönenämnden har därvid erinrat, att de avlöningsbestämmelser för flaggkorpral å aktiv stat, som föreslagits av 1936 års lönekommitté i dess betänkande den 14 december 1939 med förslag till manskapsavlöningsreglemente, för dessa beställningshavare innebure bruttolön, vilken inkluderade bland annat hyresbidrag. Därest detta reglementsförslag godkändes att gälla från och med den 1 juli 1940,

syntes för tiden efter nämnda dag några särskilda åtgärder i den av förbundet angivna riktningen icke vara påkallade.

Därjämte hava till Kungl. Maj:t inkommit vissa framställningar i ämnet från enskilda beställningshavare.

Departementschefen har i ärendet för egen del först erinrat om 1939 års riksdags ovannämnda beslut och därefter anfört följande:

Sedan Kungl. Maj:t den 1 september 1939 anbefallt intagande av förstärkt försvarsberedskap, blevo emellertid flertalet av de förtidsavgångna eller tidigare i reserven utnämnda flaggkorpralerna inkallade till tjänstgöring. Denna tjänstgöring fortgår ännu. Enligt i särskild ordning meddelade föreskrifter skall ersättning under sådan tjänstgöring utgå enligt bestämmelserna i krigsavlöningsreglementet, vilka dock — lika litet som fredsbestämmelserna — medgiva utbetalande av hyresbidrag eller provisorisk avlöningsförstärkning. Att det långvariga avbrott i den civila förvärvsverksamheten, som dessa beställningshavare hava att underkasta sig, är ägnat att inverka menligt på deras familjeförsörjningsmöjligheter, synes uppenbart. Jag finner förden skull skäl tala för att de i avseende å nämnda förmåner vid tjänstgöring under innevarande bugetår på grund av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering likställas med flaggkorpraler på aktiv stat.

De flaggkorpraler i flottans reserv, vilka jämlikt 1937 års ändringar i reservbefälsförordningen fullgjort första flaggkorpralstjänstgöring, bliva, i den mån de tagas i anspråk vid förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, underkastade krigsavlöningsreglementets bestämmelser. Enligt min mening böra även dessa beställningshavare under innevarande budgetår vid tjänstgöring, som nyss sagts, komma i åtnjutande av de förmåner, varom här är fråga.

Det synes jämväl skäligt, att hyresbidrag jämte, i förekommande fall, tillfällig förstärkning därå ävensom provisorisk avlöningsförstärkning må utgå till flaggkorpral, som från s. k. överstatsanställning övergått i reserven och i omedelbar följd därmed fullgör första flaggkorpralstjänstgöring. I anslutning till 1939 års riksdags beslut torde retroaktiv tillämpning härav, räknat från och med den 1 oktober 1938, böra medgivas.

Vad sålunda anförts bör äga tillämpning såväl å flaggkorpral i flottans reserv som å flaggkorpral, som innehar beställning i kustartilleriets reserv. Antalet i kustartilleriets reserv anställda flaggkorpraler utgör för närvarande endast fem.

Enligt en överslagsvis verkställd beräkning skulle merkostnaderna för hyresbidrag och provisorisk avlöningsförstärkning till förenämnda reservpersonal uppgå till omkring 9,000 kronor för månad räknat. I fråga om flaggkorpral, som från överstatsanställning övergått i reserven, torde hyresbidrag ävensom tillfällig förstärkning därå böra bestridas från det å fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till marinens reservpersonal samt provisorisk avlöningsförstärkning från det å samma huvudtitel för sådant ändamål uppförda förslagsanslaget. Beträffande övriga här avsedda reservflaggkorpraler komma sagda förmåner att tillsvidare bestridas från anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet.

Tidigare i dag har Kungl. Maj:t på min föredragning beslutat förelägga riksdagen förslag till avlöningsreglemente för fast anställt manskap vid försvarsväsendet i huvudsaklig överensstämmelse med ett av 1936 års lönekommitté avgivet förslag. Såsom försvarsväsendets lönenämnd framhållit skulle, därest förslaget vinner riksdagens godkännande, några åtgärder till förstärkning av löneförmånerna för flaggkorpralerna i reserven av det slag, som jag i det föregående ifrågasatt, icke bliva erforderliga för tiden efter ingången av juli 1940.

Utskottet.

Såsom departementschefen framhållit, komma, därest av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag till avlöningsreglemente för fast anställt manskap vinner riksdagens bifall, bland andra, flaggkorpralerna vid marinen att från och med juli månad 1940 i stället för kontant lön jämte vissa naturaförmåner erhålla uteslutande kontantlön, och härav följer, att jämväl flaggkorpralerna i flottans och kustartilleriets reserver från samma tidpunkt komma att få åtnjuta löneförmåner enligt samma nya grunder. Härigenom kommer alltså det förevarande spørsmålet att få sin lösning för tiden efter ingången av juli 1940. Utskottet, som i denna dag avgivet utlåtande tillstyrkt riksdagen att godkänna förenämnda förslag till manskapsavlöningsreglemente bland annat i vad det gäller flaggkorpraler, har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i nu förevarande proposition föreslagit i fråga om rätt för flaggkorpraler i reserven att för tiden intill den 1 juli 1940 komma i åtnjutande av hyresbidrag jämte, i förekommande fall, tillfällig förstärkning därå samt provisorisk avlöningsförstärkning. Utskottet får tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Det motionsvis framställda yrkandet innebär, att jämväl underbefäl i arméns reserver skulle få rätt att enligt för underbefäl på aktiv stat gällande bestämmelser komma i åtnjutande av hyresbidrag för tid, varunder de fullgjort och fullgöra tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. Såsom skäl härför har anförts, bland annat, att sådan tjänstgöring blivit så omfattande, att den sträckt sig utöver dem i fredstid åliggande tjänstgöringsskyldighet, och att gifta underbefäl i reserven på grund av att de icke få åtnjuta hyresbidrag i vissa fall få lägre ersättning för sin tjänstgöring än värnpliktiga med samma försörjningsplikt, som komma i åtnjutande av familjeunderstöd enligt därom gällande bestämmelser.

I sitt utlåtande angående Kungl. Maj:ts förslag till nytt manskapsavlöningsreglemente har utskottet föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i gällande förordningar angående arméns, flottans och kustartilleriets reserver, vilka påkallas av antagandet av nytt manskapsavlöningsreglemente, och utskottet har inhämtat, att försvarsväsendets lönenämnd, enligt av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag, i skrivelse den 5 mars 1940 avgivit förslag till de ändringar, som av nämnden befunnits påkallade. Lönenämnden har härvid på i huvudsak samma skäl, som anförts i motionerna, föreslagit sådan ändring i förordningen angående arméns reserver, att underbefälet i dessa reserver tillförsäkras åtnjuta hyres- och ortstillägg, vilket i det nya manskapsavlöningsreglementet skall ersätta det nu utgående hyresbidraget. Då utskottet alltså inhämtat, att frågan i vad avser tiden efter ikraftträdandet av nytt manskapsavlöningsreglemente, är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, finner sig utskottet icke böra nu föreslå riksdagen vidtaga någon åtgärd i motionens syfte, så vitt angår tid efter den 1 juli 1940.

Vad angår frågan om rätt för gifta underbefäl i arméns reserver att för tid före den 1 juli 1940 komma i åtnjutande av hyresbidrag enligt de för underbefäl på aktiv stat gällande bestämmelser, finner utskottet, som väl an-

ser vissa skäl kunna föreligga för bifall till motionärernas yrkande, denna fråga likväl vara av beskaffenhet att böra prövas av Kungl. Maj:t.

Utskottet finner sig sålunda icke kunna tillstyrka motionerna.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 180 och II: 234 medgiva,

a) att hyresbidrag jämte, i förekommande fall, tillfällig förstärkning därå samt provisorisk avlöningsförstärkning må under de förutsättningar och enligt de beräkningsgrunder som gälla för flaggkorpraler på aktiv stat utgå under budgetåret 1939/40 till sådan flaggkorpral i reserven, som fullgör honom åliggande militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, ävensom, med tillämpning från och med den 1 oktober 1938, till flaggkorpral, som från s. k. överstatsanställning övergått i reserven och i omedelbar följd därmed fullgör första flaggkorpralstjänstgöring;

b) att i fråga om flaggkorpral, som från överstatsanställning övergår i reserven, uppkommande kostnader må bestridas, vad angår hyresbidrag jämte tillfällig förstärkning därå, från det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till marinens reservpersonal samt, vad angår provisorisk avlöningsförstärkning, från det under samma huvudtitel uppförda förslagsanslaget till provisorisk avlöningsförstärkning.

Stockholm den 19 april 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Andrén*, *Ström* i Lidköping, *Lindström*, *Magnusson* i Kalmar, *Andersson* i Rixö, *Nisser*, *friherre De Geer*, *Sandorf* och *Ohlin*; samt

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Isacsson*, *Andersson* i Södergård, *Andersson* i Malmö, *Hansson* i Rubbestad, *Mårtensson*, *Wallentheim*, *Bergvall* och *Viklund*.